

Economische impact & toerisme KLM Open 2016, The Dutch, Spijk Economische impact & bezoekersprofiel

Gemeente Lingewaal

▶ HAN

Sporteconomie

Auteurs HAN Sporteconomie:

- **Martijn Kamper MSc**
- **Jelle Schoemaker MSc**

Colofon

Nijmegen, 15 februari 2017

HAN Sport en Bewegen

Deze rapportage is samengesteld door onderzoekers van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen binnen het expertise team Sports Economics & Strategic Sports Management. Dit expertiseteam is gespecialiseerd in het evalueren van sportevenementen, doet onderzoek en geeft advies over het meten en vergroten van de economische impact van sportevenementen voor de regio. De onderzoeksresultaten uit deze en andere rapportages zijn voor belanghebbenden uitsluitend op schriftelijke aanvraag verkrijgbaar. Kijk voor meer informatie op www.sporteconomie.nl

Bezoekadres

HAN Sport en Bewegen
Universitair Sportcentrum Gymnasium
Heyendaalseweg 141
6523 AJ Nijmegen
Telefoon : 024-351 14 00

Postadres

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen
t.a.v. dhr. W. de Boer
HAN Sport en Bewegen
Postbus 6960
6503 GL Nijmegen

Voor dit onderzoek waren verantwoordelijk:

Projectleider/onderzoeker

Martijn Kamper MSc
Docent/onderzoeker HAN Sporteconomie
Martijn.Kamper@han.nl - @Martijn_Kamper

Onderzoeker

Jelle Schoemaker MSc
Docent/onderzoeker HAN Sporteconomie
Jelle.Schoemaker@han.nl - @jelleschoemaker

Meer informatie

Wilt u meer informatie over deze rapportage of over de dienstverlening die HAN Sporteconomie verzorgt? Kijk voor meer informatie op www.sporteconomie.nl of neem contact op met :

Willem de Boer
Email : Willem.deBoer@han.nl
Internet : www.han.nl

Samenvatting

Van 8 tot en met 11 september 2016 vond op Golfbaan The Dutch in Spijk, gemeente Lingewaal de 97^e editie van het KLM Open plaats. Het toernooi trok ruim 38.000 unieke bezoekers uit zowel binnen- als buitenland en had een internationaal deelnemersveld. Het toernooi was zowel organisatorisch als sportief een succes. Winnaar Joost Luiten mocht zijn tweede KLM Open overwinning noteren. Naast top golf uit de European Tour bood het evenement een uniek concept met Beat the Pro. Amateurs konden het live in de wedstrijd tegen de professionals opnemen wat door publiek en deelnemers zeer werd gewaardeerd.

De bezoekers waren gemiddeld 46 jaar oud en over het algemeen hoog opgeleid (63% HBO/WO). Van hen was 86% afkomstig uit Nederland en 14% uit het buitenland. 19% kwam uit Zuid-Holland, 18% uit Gelderland, 13% uit Noord-Brabant, 12% uit Utrecht. De buitenlandse bezoekers kwamen veelal uit België, Duitsland en Engeland. Het evenement trok aanzienlijk meer mannen (70%) dan vrouwen (30%). Een kwart van de bezoekers kwam op uitnodiging van de organisatie (partner of sponsor). De helft van deze bezoekers had een zakelijk motief om naar het KLM Open te gaan, terwijl 36% van hen voor vermaak en sportbeleving kwam. De bezoekers op eigen initiatief (75%) kwamen vooral voor sport, beleving en vermaak. De bezoekers waardeerden het KLM Open overall gemiddeld met een 7.8 als goed.

Gemiddeld werd er per persoon € 72,15 per dag besteed (excl. overnachtingen). Aan eten en drinken werd € 20,38 besteed. Daarnaast was toegang tot het evenement een belangrijke uitgavenpost. De economische impact van het KLM Open 2016 bedraagt voor de gemeente Lingewaal € **541.500**. Het grootste gedeelte is afkomstig van bezoekers, uit dagbestedingen. De bijdrage vanuit de organisatie aan de Lingewaalse economie is met netto € **65.200,-** behoorlijk.

Samenvatting Economische impact *)	Gemeente Lingewaal
38.000 Unieke bezoekers	
• Bezoekers bestedingen (incl. verblijf)	€ 476.300
Organisatie bestedingen	€ 65.200
Media – en deelnemers bestedingen	PM
Economische impact	€ 541.500

Bovenstaande bedragen moet voorzichtig geïnterpreteerd worden voor wat betreft spreiding in het afbakeningsgebied economische impact gemeente Lingewaal en rivierengebied.

De KLM Open heeft tevens effect op toerismevlak. De regio wordt (zeer) gewaardeerd door 55% van de bezoekers. Ruim de helft van de bezoekers gaf aan positiever te zijn geworden over de regio Rivierenland. En 36% van de bezoekers heeft de intentie om het komende jaar de regio opnieuw te bezoeken.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3	Tevredenheid deelaspecten	19
		Waardering geheel en loyaliteit	20
		Suggesties voor verbeteringen	21
Hoofdstuk 1 Inleiding	5	Hoofdstuk 4 Toerisme aspecten	22
Achtergrond evenement	5	Waardering voor de regio als vrijetijdsbestemming	23
Achtergrond onderzoek	7		
Structuur van het rapport	7	Hoofdstuk 5 Economische impact	24
		Wat zijn additionele bestedingen?	25
Hoofdstuk 2 Methodologie	8	Bezoekers, overnachtingen en bestedingen	26
Begripsbepaling en afbakening	8	Additionele bezoeken en bezoekers	26
Dataverzameling	10	Dagbestedingen additionele bezoekers	27
Representativiteit van het onderzoek	11	Overnachtingen additionele bezoekers	27
Peer-review	11	Economische impact door langer verblijf bezoekers	28
		Economische impact vanuit de organisatie	29
Hoofdstuk 3 Profiel Bezoekers	12	Samenvatting economische impact	30
Achtergrond toegang evenement KLM Open	13		
Aantallen bezoekers	13	Geraadpleegde bronnen	31
Bezoekersprofiel en herkomst van bezoekers	14	Bijlage 1: Vragenlijst bezoekersenquête	33
Opleidingsniveau	14	Bijlage 2: Kerncijfers - Bezoekers per bezoekdag	34
Gezelschapsgrootte	15	Bijlage 3: Totstandkoming onderzoek	35
Vervoermiddel	15	Bijlage 4: Enquêteurs – HAN Sporteconomie	36
Hoedanigheid bezoek	16	Bijlage 5: Infographics - KLM Open per dag	37
Bezoekmotief	16		
Gemiddelde bestedingen	17		
Overnachtingen	18		

1. Inleiding

Achtergrond evenement

Van 8 tot en met 11 september 2016 vond het KLM Open 2016 plaats op golfbaan The Dutch te Spijk, gemeente Lingewaal (Gelderland). Het KLM Open staat ook wel bekend als de Dutch Open en maakt deel uit van de European Tour. In 1912 werd de 1^e Dutch Open georganiseerd, op de Haagse Golf & Country Club. Dit jaar werd het KLM Open voor de 97^e maal georganiseerd, voor het eerst op golfbaan The Dutch te Spijk. Het KLM Open werd in het clubhuis van The Dutch feestelijk geopend door toernooidirecteur Daan Slooter. Golfbaan The Dutch in Spijk zal ook in 2017 en 2018 het toneel zijn van dit prestigieuze internationale golftoernooi. Eerdere edities van het KLM Open vonden plaats in onder meer Zandvoort, Noordwijk, Hilversum en Eindhoven.

De 2016 editie van het KLM Open kende een internationaal deelnemersveld van ruim 150 professionals, waaronder de Nederlandse winnaar Joost Luiten. Hij schreef in 2013 het KLM Open voor het eerst op zijn naam. *“De eerste keer in eigen land winnen was heel bijzonder, maar de tweede keer voor zoveel mensen is dat ook.”* aldus Joost Luiten. Hij evenaarde de laagste score ooit in het KLM Open (-19) en verbeterde tevens het baanrecord van The Dutch. Helaas moest titelverdediger Thomas Pieters (B) afmelden om gezondheidsredenen. Met het overige deelnemersveld, waaronder ook de voormalige winnaars Peter Hanson en Simon Dyson beloofde

het evengoed spannend te worden volgens toernooidirecteur Daan Slooter. Andere Nederlandse deelnemers waren onder andere Maarten Lafeber, Taco Remkes, Daan Huizing en Wil Besseling. De deelnemers streden om een deel van het prijzengeld dat totaal € 1.800.000 bedroeg, waarvan € 300.000 bestemd was voor de winnaar. Dankzij de vele vrijwilligers op en rondom de golfbaan konden de professionals in stilte afslaan, ondanks het in grote getale aanwezige publiek.

Beat the Pro

Organisator TIG Sports vernieuwde het KLM Open 2016 met een speciale publiekstrekker en wereldprimeur “Beat the Pro” op hole 14. Een uniek side-event waar amateurgolfers het op donderdag en zaterdag konden opnemen tegen de professionals, live in de wedstrijd. Voor het publiek werd bij deze hole een speciale tribune gebouwd om het Beat the Pro optimaal te kunnen beleven. De organisatie riep bij hole 14 op om zowel de amateurs als professionals zoveel mogelijk aan te moedigen. Rondom de golfbaan zelf werden diverse sponsorlounges en tribunes gebouwd waar de genodigden van titelsponsor KLM, partner ING Private Banking en de andere sponsoren het toernooi live en via grote televisie schermen konden volgen. Het publiek kon de professionals live op de baan zien spelen en per hole vergezellen. In de caddieboekjes werd dagelijks het programma uiteengezet.

KLM Open & The Village

De KLM Open in Spijk trok ruim 38.000 unieke bezoekers die tezamen zo'n 45.000 bezoeken brachten aan het unieke evenement. Het KLM Open kenmerkt zich naast aanbod van top golf tijdens het toernooi tevens door aanbod van diverse leisure- en horecafaciliteiten in "The Village". Direct na de entree was de KLM Open Expo gevestigd. Bezoekers konden hier diverse golf gerelateerde producten kopen en/of golfreizen boeken. In The Village op het KLM Open Expo-plein stond een ondernemerscafé en was er een gevarieerd culinair aanbod van foodtrucks en hippe coffee-corners. Tevens waren er diverse side-events en mogelijkheden om te netwerken in de business- en sponsorlounges. Vanuit de Nederlandse Golf Federatie (NGF) werd het Fun voor kids bij RAAK georganiseerd. Diverse golf- en spelactiviteiten die de jonge golfers tot 14 jaar moet enthousiasmeren en inspireren. Alle bezoekers van het KLM Open konden gratis hun golfvaardigheden verbeteren bij de Golf Academie. Hier kon men onder andere deelnemen aan een fysieke test en de swing laten analyseren om blessurevrij te kunnen golfen.

Media-aandacht

De KLM Open kon rekenen op media-aandacht uit binnen- en buitenland van de schrijvende pers, televisie en radio. De organisatie heeft in de aanloop en gedurende de looptijd van het evenement via social media en website www.golf.nl veelvuldig pers- en mediaberichten gelanceerd om het evenement te promoten. Via radio en televisie deed Ziggo Sport dagelijks live verslag van het KLM Open.

De slotdag was daarnaast live te zien op NPO en NOS.nl.

Organisatie TIG Sports

De organisatie van het golfevenement ligt in handen van het in Amsterdam gevestigde TIG Sports (This Is Golf) en werd in nauwe samenwerking met de Nederlandse Golf Federatie (NGF) en golfbaan The Dutch opgezet. De organisatie werd daarbij ondersteund door zo'n 1100 vrijwilligers en door 50 greenkeepers die de golfbaan na elke speeldag weer in top-conditie brachten. Sportmarketingbureau TIG Sports organiseert naast het KLM Open jaarlijks ook andere aansprekende sportevenementen met een nationale en internationale achtergrond. Dit zijn bijvoorbeeld de Hockey Worldcup 2014, WK beachvolleybal 2015, EK Atletiek 2016 en het nog te houden WK Shorttrack 2017. In tegenstelling tot deze evenementen wordt de organisatie van het KLM Open geheel uit private middelen gefinancierd door de partners en sponsors. TIG Sports draagt zelf het ondernemersrisico voor het evenement KLM Open en wordt niet ondersteund met overheidsmiddelen. Vanuit de gemeente Lingewaal en de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid wordt de organisatie wel ondersteund ten aanzien van handhaving en veiligheid. De hulpdiensten brandweer, politie en ambulance hulpverlening waren ruim aanwezig in geval van calamiteiten. Het evenement verliep volgens de organisator echter bijzonder geslaagd, zowel op sportief als organisatorisch vlak, en zonder noemenswaardige incidenten. Ook het bijzonder goede weer gedurende het hele evenement droeg hier aan bij.

De organisatie kan terugblikken op een succesvol KLM Open 2016 dat door de deelnemers, publiek, partners en sponsors goed werd gewaardeerd.

Achtergrond onderzoek

In de gemeente Lingewaal, omgeving rivierengebied en provincie Gelderland worden diverse sport en cultuur-evenementen georganiseerd die veel publiek trekken. Ze zijn van grote waarde, ook voor de gemeente Lingewaal en de omgeving: Inwoners en toeristen hebben er plezier van en ondernemers en organisaties kunnen er aan verdienen. Daarnaast kunnen de evenementen de profilering van de gemeente op ruimtelijk en toeristisch vlak ondersteunen. De gemeente ondersteunt daarom verschillende evenementen die in de gemeente Lingewaal worden georganiseerd. Daarbij wil de gemeente wel inzichtelijk krijgen wat deze evenementen nu feitelijk bijdragen aan de economie van de gemeente Lingewaal. Om dit inzicht te krijgen is aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) gevraagd om een economische impact studie volgens de beproefde WESP-methode te verrichten, die als doel heeft om de directe additionele bestedingen als gevolg van het sport- of cultuurevenement in kaart te brengen alsmede ook een bezoekersprofiel van de evenementen weer te geven.

Het onderzoek dient tevens als input voor de evenementenvisie van de gemeente Lingewaal en moet aansluiten bij een dialoog tussen de gemeente, de evenementorganisator, alsmede ondernemend Lingewaal en de omgeving. In de aanloop van het KLM Open heeft de HAN in opdracht van de gemeente Lingewaal het project “spin-off KLM Open” geleid met drie HAN Junior onderzoekers. Het doel daarvan was de economische spin-off van het KLM Open voor de gemeente en regio te bevorderen, toeristische legacy en imago te verbeteren.

Daarnaast heeft de HAN top evenementen als Giro Gelderland 2016, Grand Depart Tour de France Utrecht 2015, Marikenloop, UCI WK Paracycling 2015, UCI WK Wielrennen Limburg, WK Beachvolleybal 2015, de Zevenheuvelenloop Nijmegen, EK Volleybal 2015 ea. geëvalueerd.

Bij deze evaluaties en in dit onderzoek naar KLM Open is gebruik van gemaakt van de standaardmethoden voor de evaluatie van evenementen middels de richtlijnen van de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP). Dit betekent dat de evenementen volgens een gestandaardiseerde methode zijn onderzocht, welke landelijk zijn vastgesteld in deze Werkgroep. Alhoewel evenementen van elkaar verschillen, zijn de uitkomsten van de onderzoeken hierdoor goed vergelijkbaar. In de WESP werken wetenschappers en onderzoekers samen om te komen tot standaarden, om zo onderzoek vergelijkbaar te maken en op een hoog niveau te krijgen en houden.

Structuur van het rapport

In het volgende hoofdstuk wordt de methodologie van het onderzoek besproken. Hoofdstuk 3 richt zich op de karakteristieken van de bezoekers, inclusief hun uitgaven voor en de tevredenheid over het KLM Open 2016. Vervolgens behandelt hoofdstuk 4 de toerisme aspecten en de waardering voor de regio. Tevens is hier een datasheet over de vrijwilligers opgenomen. Hoofdstuk 5 behandelt tenslotte de economische impact van het KLM Open voor de gemeente Lingewaal. Overige aspecten zijn opgenomen in de bijlagen van deze rapportage, waaronder de vragenlijst.

2. Methodologie

De editie 2016 van het KLM Open is geëvalueerd volgens gestandaardiseerde methoden, welke landelijk zijn vastgesteld in de Werkgroep Evaluatie Sportevenementen (WESP). Alhoewel alle sport- en cultuur evenementen van elkaar verschillen zullen de uitkomsten van de onderzoeken wel goed vergelijkbaar zijn. In de WESP werken diverse wetenschappers en onderzoekers van acht Hogescholen en enkele andere maatschappelijke en onderzoeksorganisaties, zoals NOC*NSF, het Mulier Instituut en het CBS, samen om standaardrichtlijnen te ontwerpen om de sociale, economische en promotionele impact van (sport)evenementen te meten. Doel van de WESP is om samen te komen tot uniforme standaarden, om onderzoek vergelijkbaar te maken en op een hoog niveau te krijgen en houden.

Begripsbepaling en afbakening

Het doel van dit onderzoek is om een beeld te krijgen van het bezoekersprofiel, de tevredenheid over het evenement, de economische impact van het KLM Open 2016 en de toeristische beeldvorming over de regio rondom het evenement. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt de richtlijnenhandboeken die door de WESP zijn vastgesteld, te weten de Richtlijnenhandboeken Economische Impact (versie 2.3) en Bezoekersprofiel (versie 1.0). Deze

handboeken zijn te downloaden via de website van de WESP: www.evenementenevaluatie.nl. Daarnaast is er ook beperkt gekeken naar de tevredenheid en de intentie van bezoekers om de regio (vaker) te bezoeken als vrijetijdsbestemming. Deze worden toerisme-aspecten genoemd. De vragenset over toerisme-aspecten is door de HAN zelf ontwikkeld.

Het begrip economische impact behoeft enige toelichting. De economische impact van een sportevenement wordt gedefinieerd als de extra bestedingen die door dit evenement veroorzaakt worden in een bepaalde afgebakende omgeving van het evenement, in dit geval de gemeente Lingewaal. Bij topsportevenementen zijn verschillende 'economische effecten' te onderscheiden: bestedingen door toeschouwers, overnachtingen door deelnemers, uitgaven en inkomsten van de organisatie, enzovoorts. In zekere zin zijn dit allemaal 'economische effecten': ze zijn een gevolg van het sportevenement voor de economie.

De centrale vraag is: Welke effecten zijn echt additioneel (extra vanwege het evenement) aan de omgeving?

Het onderzoek voor de economische impact van een sportevenement richt zich daarom op de additionele uitgaven in, in dit geval in de gemeente Lingewaal.

Er is gekozen voor deze afbakening omdat de gemeente door middel van een WESP-evaluatie wil weten wat de economische impact is voor de gemeente Lingewaal. Binnen het onderzoek wordt conform de WESP richtlijnen gericht op de additionele uitgaven van de volgende vier actoren rondom het evenement:

Bij de bepaling van de economische impact vanuit de organisatie wordt gekeken naar de inkomsten en uitgaven van de organisatie die direct in de gemeente Lingewaal worden gedaan. Er wordt nadrukkelijk niet gekeken naar de inkomsten via uitgaven van derden (zowel personen als organisaties) waarvan de organisatie inkomsten ontvangt of aan wie het uitgaven doet.

Ter verduidelijking een voorbeeld. Als de organisator van het evenement een cateraar uit de onderzoekregio (in dit geval gemeente Lingewaal) haalt, worden deze uitgaven volledig binnen de regio gerekend. In werkelijkheid kan de cateraar juist grotendeels zijn kosten, zoals personeel, ingrediënten en materialen, buiten de regio maken. Omgekeerd kan de organisatie bijvoorbeeld voor de opbouw van het evenement

een bedrijf van buiten de regio inhuren. In dat geval vallen voor deze analyse de uitgaven aan dit bedrijf volledig buiten de regio, ook al is het in werkelijkheid zo dat dit bedrijf juist allerlei uitgaven (zoals inhuur van personeel, overnachtingen en materialen) binnen de regio doet. Al deze indirecte effecten zijn zeker van belang voor de regionale economie, echter is het bijzonder lastig en zeer arbeidsintensief om zulke effecten in kaart te brengen. Dit valt daarom buiten de scope van dit onderzoek. Het is echter wel belangrijk dat de lezer zich van bovenstaande effecten bewust is.

Voor wat betreft bezoekersbestedingen is onderscheid gemaakt tussen bestedingen in de gemeente Lingewaal, in het Rivierengebied (dit gebied is gedefinieerd als het gebied nabij de gemeente Lingewaal, namelijk Gorinchem en Leerdam). Tot slot is onderscheid gemaakt ten aanzien van uitgaven in de rest van Nederland.

Voor wat betreft toeristische impact is er bij het KLM Open 2016 gekeken naar de effecten (bij de bezoekers) op de waardering van de gemeente Lingewaal en het Rivierengebied (zie eerdere definitie : Hiermee wordt niet bedoeld de bestuurlijke Regio Rivierenland) als vrijetijdsbestemming en de intentie om het gebied de komende 12 maanden (vaker) te bezoeken als vrijetijdsbestemming.

Dataverzameling

Om tot de resultaten te komen hebben is veldwerk verricht. Verspreid over de duur van het KLM Open zijn er alle dagen van 8 tot en met 11 september, zowel op werkdagen als op weekenddagen in verschillende shifts steekproefsgewijs enquêtes afgenomen bij bezoekers en vrijwilligers aan het evenement door zes HAN Sporteconomie medewerkers en 83 studenten van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. De vragenlijst van de bezoekersenquête (zie bijlage 1) waren gericht op het bezoekersprofiel, de tevredenheid, waardering en de economische impact van het evenement KLM Open en zijn opgesteld aan de hand van de richtlijnen van de WESP.

De enquête is afgenomen middels elektronische hulpmiddelen, zoals smartphones en tablets (zoals de iPad) en de software van iSurvey. De enquêtes zijn afgenomen tijdens het KLM Open op alle terreinlocaties en onderdelen waar het evenement heeft plaatsgevonden, met uitzondering van het clubhuis van The Dutch en de sponsorlounges. De voornaamste locaties voor dataverzameling waren het KLM Expo plein (The Village), de Haarweg, de golfbaan en terrein voor het clubhuis van The Dutch. De enquête is in het Nederlands afgenomen of in het Engels afgenomen onder niet Nederlandstaligen.

In totaal zijn ruim 1250 enquêtes verzameld. Hieronder zitten ook 100 vrijwilligers, 13 deelnemende golfers of hun begeleiders, acht individuele journalisten, media-werkers en 56 respondenten uit de groep Anders. Deze rekenen we tot

de bezoekers voor wat betreft de bestedingen binnen dit onderzoek. Deze groepen zijn zo klein (in totaal en in de steekproef) dat aparte profielen en schattingen van economische impact hiervoor niet mogelijk zijn. Voor wat betreft het bezoekersprofiel zijn Vrijwilligers, Journalisten en Mediawerkers, Deelnemers en hun begeleiders en de groep Anderen buiten beschouwing gelaten.

Schattingen over de bezoekersaantallen zijn afkomstig van TIG Sports, de organisator van het evenement. Deze zijn gebaseerd op daadwerkelijke ticketverkoop en uitgaven van tickets via sponsors en partners. Daarnaast hebben medewerkers van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen op verschillende momenten observaties gedaan op de golfbaan en het KLM Open Expoplein in The Village.

Tot slot zijn gegevens over de inkomsten en uitgaven van de organisatie van het evenement afkomstig van organisator TIG Sports, Amsterdam en zijn wel meegenomen in het onderzoek ten aanzien van economische impact. Het betreft hier de inkomsten en uitgaven in het impactgebied, niet de evenement of exploitatiebegroting. Berekeningen over de uitgaven en inkomsten van de Nederlandse Golf Federatie (zoals vrijwilligers, deelnemers en evenement), uitgaven en inkomsten van golfbaan The Dutch (van bijvoorbeeld clubleden) partners en sponsors van het KLM Open zijn niet meegenomen in deze rapportage. Eveneens zijn uitgaven en inkomsten van de gemeente Lingewaal (zoals leges en kosten voor de evenementvergunning) aan het evenement niet meegenomen.

Representativiteit van het onderzoek

De dataverzameling heeft in totaal 1062 bruikbare enquêtes onder bezoekers opgeleverd. De richtlijnen van de WESP schrijven voor dat onder populaties met een omvang van 5000 personen of meer er minimaal 385 enquêtes gehouden moeten worden om een voldoende betrouwbaar beeld te geven van het evenement. Betrouwbaar betekent in dit geval dat met 95% zekerheid kan worden gezegd dat de werkelijkheid binnen een marge van +5% tot -5% van de uitkomsten van het onderzoek vallen. Het kritische aantal van 385 is dus wel gehaald voor wat betreft de bezoekers. De resultaten die hieronder zijn beschreven zijn dus met relatief weinig onzekerheid omgeven en geven daarom een goed beeld van het evenement en de bezoekers.

De betrouwbaarheid kan wel lager zijn voor *deel*populaties, zoals de bezoekers met bepaalde kenmerken op één bepaalde dag of met een gegeven herkomst. Het aantal geënquêteerden hiervoor is kleiner, waardoor de betrouwbaarheid van de (deel-) uitkomst ook afneemt. Immers, als er 100 personen binnen een groep van 1000 worden ondervraagd is de kans op een representatief beeld veel groter dan wanneer 1 persoon uit een populatie van 10 geïnterviewd wordt. De lezer dient dus, net als de onderzoeker, voorzichtig om te gaan met resultaten die betrekking hebben op een (klein) deel van de populatie.

Peer review

De peer-review is een standaardcontrole die deel uitmaakt van de richtlijnen van de WESP. Deze wordt uitgevoerd door een vertegenwoordiger van WESP. In dit geval heeft Willem de Boer van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen de interne peer-review voor zijn rekening genomen. De Boer en de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen zijn nauw bij de WESP betrokken, evenals bij de ontwikkeling van de richtlijnen.

De interne peer-review heeft plaatsgevonden na het afronden van de conceptrapportage. Daarbij zijn de gevolgde procedures, de enquêtes, de dataverwerking en de dataset zelf nauwkeurig gecontroleerd.

BEZOEKERSPROFIEL KLM OPEN 2016

3. Profiel Bezoekers

Achtergrond toegang evenement KLM Open

Bij het KLM Open was parkeren en entree tot het evenement mogelijk via de aankoop van dagtickets in de voorverkoop (online). Tevens was er sprake van een reguliere verkoop van parkeerkaarten bij de ingang van het terrein en verkoop van toegangskarten voor het evenement bij de entree van het KLM Open. Het parkeertarief bedroeg € 12,50 in de voorverkoop en € 15,- ter plaatse. De toegangsprijs voor het KLM Open varieerde van € 20,- tot € 45,- voor reguliere tickets. Daarnaast werd door TIG Sports en de NGF voor sponsors en partners (vip)tickets uitgegeven voor gratis toegang (en eventueel parkeren) van klanten, relaties en vips van deze partners en sponsors van het KLM Open. Organisatie TIG Sports heeft daarnaast aan omwonenden in Spijk zo'n 1000 gratis tickets ter beschikking gesteld. Ook vrijwilligers, zo'n 1100 personen, hadden gratis toegang tot het evenement. Tevens konden kinderen en jonge scholieren het evenement middels een vooraf besproken rondleiding gratis bezoeken.

Aantallen bezoekers

De KLM Open was op alle toernooidagen toegankelijk vanaf 08.00 uur en sloot om 19.30 uur. Daarom hebben medewerkers van TIG Sports en HAN op gezette tijden een inschatting gemaakt van het aantal bezoekers per dag. Daarnaast hebben zij op basis van tellingen bij de verkoop van toegangsbewijzen een schatting gedaan van de bezoeken.

Dagbezoeken	Schatting
Donderdag 8 September	8.000
Vrijdag 9 September	11.000
Zaterdag 10 september	12.000
Zondag 11 september	14.000
Totaal aantal dagbezoeken	45.000
Aantal unieke bezoekers	38.000

In totaal zijn er naar schatting van de organisatie zo'n 45.000 bezoeken geweest. Dit aantal is inclusief bezoeken aan de verschillende onderdelen van het evenement zoals de KLM Open Expo, sponsorlounges, tribunes, relaties van The Dutch. Voor dit onderzoek rekenen we alle bezoeken die aan het KLM Open en onderdelen zijn gedaan op 1 dag als 1 bezoek. We spreken ook wel van een 'dagbezoek'. Een aantal bezoekers kwamen meerdere dagen naar het evenement. De gemiddelde bezoekfrequentie aan het KLM Open bedroeg 1,18 dagen. Het aantal unieke bezoekers komt daarmee afgerond op 38.000. In de tabel hierboven staat hoe deze in dagbezoeken is opgebouwd. We beoordelen deze schattingen als realistisch, op basis van eigen observaties en andere gegevens, zoals het aantal uitgegeven kaarten, parkeercapaciteit, locatie en het aantal bezochte onderdelen dat de bezoekers tijdens de interviews aangaven bezocht te hebben.

Bezoekersprofiel

Gedurende het evenement hebben veel meer mannen (70%) dan vrouwen (30%) het KLM Open bezocht. De helft van de volwassen bezoekers was tussen de 25 en 54 jaar en ruim een derde ouder dan 55 jaar. Slechts 13% was jonger dan 25 jaar. De gemiddelde leeftijd van de bezoekers is daarmee 46 jaar. Alleen personen van 16 jaar en ouder zijn in de enquêtes meegenomen. Overigens laten de verschillende evenementdagen een verschillend profiel zien op leeftijd, opleidingsniveau en het bezoekmotief (zakelijk/privé). Zie hiervoor bijlage 2, waarin de kerncijfers per dag zijn weergegeven.

Herkomst bezoekers

Van alle bezoekers is ruim 86% afkomstig uit Nederland en 14% uit het buitenland. Van de bezoekers uit het buitenland komt het merendeel - 72% - uit België (11% van het totaal). Naast landen als Duitsland, Engeland worden ook genoemd: Frankrijk, Italië, Spanje, Portugal, Zweden, Zuid-Afrika en de Verenigde Staten van Amerika.

Herkomst Nederlandse bezoekers

Van de bezoekers die uit Nederland afkomstig zijn kwam 19% uit Zuid-Holland, 18% uit Gelderland, 13% uit Noord-Brabant, 12% uit Utrecht, 11% uit Noord-Holland en 4% uit Limburg. De overige provinciën waren goed voor de overige 8% van de bezoekers. De herkomst is per evenementdag min of meer gelijk. Uit Flevoland en Groningen kwamen de minste bezoekers.

Bezoekers overall	Aandeel
Man	70%
Vrouw	30%
Jonger dan 25	13%
25 tot 34 jaar	15%
35 tot 44 jaar	17%
45 tot 54 jaar	22%
55 tot 64 jaar	20%
65 jaar of ouder	14%
Gemiddelde leeftijd	46 jaar

Herkomst bezoekers	Aandeel
Nederland	86%
<ul style="list-style-type: none"> • Zuid-Holland • Gelderland • Noord-Brabant • Utrecht • Noord-Holland 	<p>19%</p> <p>18%</p> <p>13%</p> <p>12%</p> <p>11%</p>
Buitenland	14%
<ul style="list-style-type: none"> • België • Duitsland • Engeland • Overige landen 	<p>10%</p> <p>2%</p> <p>1%</p> <p>1%</p>

Opleidingsniveau

Het grootste gedeelte (63%) van de bezoekers is hoogopgeleid. 18% heeft een wetenschappelijke opleiding voltooid en 45% een HBO-opleiding. Maar 4% was lager opgeleid (VMBO, LBO of MAVO), Slechts 1% heeft geen onderwijs gehad en 1% heeft alleen Basisonderwijs gehad. Voor 3% was dit "Anders". Dit betrof voornamelijk bezoekers uit het buitenland.

Vervoermiddel

Aan de respondenten is ook gevraagd met welk vervoermiddel zij de grootste afstand naar het KLM Open deden. De organisatie had shuttlebussen ingezet tussen NS station Gorinchem en Spijk, indien bezoekers aangaven hiervan gebruik te hebben gemaakt is de optie "Trein" ingevuld indien dit de langste afstand betrof.

De auto was het meest populaire vervoermiddel, gevolgd door de trein en bus. Alleen lokale bezoekers kwamen lopend. Het bezoekmotief had geen invloed op het type vervoermiddel. Zowel zakelijke bezoekers als bezoekers op eigen initiatief namen even vaak de auto.

Gezelschap

Ongeveer 16% van de bezoekers kwam alleen. De meeste bezoekers (84%) kwamen met 2 of meer personen. Het gezelschap bestond voor 46% uit 2 personen. Daarnaast kwam 26% met 3 tot 5 personen, 6% kwam in een groep van 6 tot 10 personen. Grotere groepen vormen een minderheid.

Opleidingsniveau	Aandeel
Geen onderwijs	1%
Basisonderwijs	1%
LBO/VMBO/MAVO	4%
MBO (MTS, UTS, VHBO)	15%
HAVO/VWO/HBS	14%
HBO (incl. Universiteitspropedeuse)	45%
WO	18%
Anders	3%

Vervoermiddel	Aandeel
Auto/motor	84%
Trein	7%
Bus	4%
(brom)Fiets/scooter	3%
Taxi	2%

Ongeveer 5% kwam in een groep van 10 tot 25 personen en iets minder dan 3% in een groep van meer dan 25 personen. Een klein aantal zeer grote groepen betroffen vooral kinderen en jonge scholieren.

Hoedanigheid van het bezoek

De bezoekers is tevens gevraagd met welk motief en in welke hoedanigheid zij naar het KLM Open zijn gekomen.

Bijna tweederde van de bezoekers kwam op eigen initiatief. Bijna een kwart kwam op uitnodiging van de organisator of sponsor. Deze groep omvat tevens de uitnodigingen door NGF en partners.

Hoedanigheid van het bezoek	Aandeel
Als bezoeker op eigen initiatief	64%
Als bezoeker, op uitnodiging van de organisator of sponsor	24%
<ul style="list-style-type: none"> Als vrijwilliger Anders 	7%
	4%

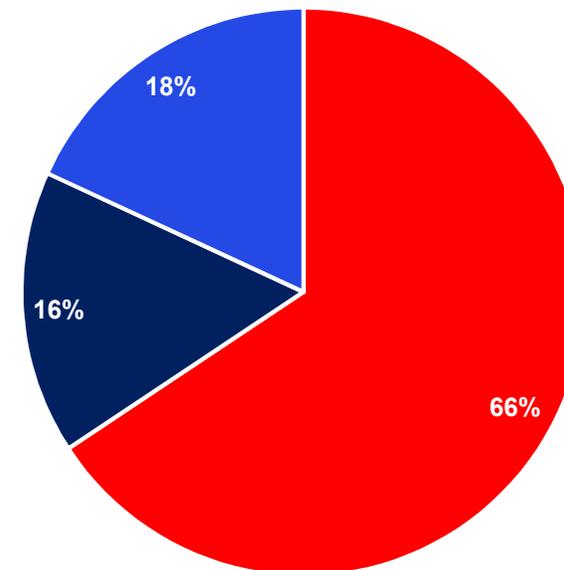
Bezoekmotief

Tweederde van de bezoekers hebben een persoonlijk motief (vermaak, sport, beleving) om het KLM Open te bezoeken. Voor 16% betreft dit een Sociaal motief (contacten onderhouden, mensen ontmoeten) en gemiddeld 18% heeft een zakelijk motief (Netwerken).

Als wordt gekeken naar de hoedanigheid als bezoeker valt er verder onderscheid te maken in het bezoekmotief. Van de bezoekers die op uitnodiging van de organisator of sponsor kwamen (24%) had bijna de helft een zakelijk motief. Vermaak, sport en beleving waren de tweede belangrijkste motivatie. Het sociaal motief was de minst belangrijke reden. Van de bezoekers die op eigen initiatief kwamen was het zakelijke motief (4%) juist de minst genoemde reden en het persoonlijke motief met 85% de meest genoemde. Het sociaal motief speelde voor 15% een rol.

De bezoekdagen van de zakelijke bezoekers aan het KLM Open waren vooral donderdag en zaterdag en het minst op zondag. Zie verder de verzamelsheet in bijlage 2.

Bezoekmotief voor het KLM Open

- Persoonlijk motief (vermaak, sport, beleving, e.d.)
- Sociaal motief (contacten onderhouden, mensen ontmoeten, e.d.)
- Zakelijk motief (netwerken, e.d.)

Gemiddelde bestedingen

Gemiddeld werd er door de bezoekers in de steekproef meer dan € 70,- per persoon per dag uitgegeven. Hierbij zijn de overnachtingen niet meegeteld. Aan eten en drinken op het evenement werd bijna één derde (€ 20,38) besteed.

Daarnaast waren de toegang en parkeren op het evenement en de overige uitgaven op het evenement de belangrijkste uitgavenposten.

In de gemeente Lingewaal werd gemiddeld ongeveer acht euro uitgegeven. In de rest van het Rivierengebied nog eens € 3,79 . De bezoekers gaven tot slot voor € 8,13 uit in de rest van Nederland.

Er zijn een aantal verschillen gevonden in het bestedingspatroon tussen de bezoekersgroepen. Als wordt gekeken naar bezoekmotief (Persoonlijk, Sociaal of Zakelijk) dan geven de Zakelijke bezoekers het meest uit en bezoekers met een Persoonlijk motief het minst.

Als wordt gekeken naar de hoedanigheid van het bezoek (op eigen initiatief of op uitnodiging) dan geven de bezoekers op eigen initiatief gemiddeld meer uit dan bezoekers op uitnodiging. Dit verschil komt vooral voort uit de hogere uitgaven aan de toegang en parkeren bij het evenement, overige uitgaven aan het evenement en uitgaven in de rest van Nederland.

Bezoekers dagbestedingen (excl. overnachtingen)	Gemiddeld p.p.
Toegang en parkeren bij het evenement	€ 16,26
Eten en drinken op het evenement	€ 20,38
Overige uitgaven op het evenement	€ 15,54
Eten en drinken elders in de gemeente Lingewaal	€ 6,29
Overige uitgaven in de gemeente Lingewaal	€ 1,76
Uitgaven in de rest van Rivierengebied [gemeenten Gorinchem, Leerdam]	€ 3,79
Uitgaven in de rest van Nederland	€ 8,13
Totaal	€ 72,15

Overnachtingen

Van alle bezoekers overnachtte 10% minimaal één nacht buiten het eigen huis. Hieronder zitten ook mensen die niet speciaal voor het evenement kwamen. De gemiddelde duur van de overnachtingen was 2 nachten.

Ongeveer twee op de drie overnachters verbleef in een hotel en achttien procent bij vrienden, familie of kennissen. 23% van de overnachtingen vond plaats in de gemeente Lingewaal. Bijna één derde van de overnachtingen vond plaats elders in het Rivierengebied. De meeste overnachtingen vonden elders in Nederland plaats (43%).

De gemiddelde overnachtingsprijs was ruim 40 euro per persoon per nacht. Dit is inclusief de gratis overnachtingen bij vrienden en familie.

Bezoekers	Totaal
Overnachtingpercentage	10%
Gemiddelde duur overnachting	2,2 nacht
Hotel	66%
Bij vrienden/familie/kennissen	18%
Bed & Breakfast	8%
Anders	7%
Camping	1%
In gemeente Lingewaal	23%
Elders het Rivierengebied [gemeenten Gorinchem, Leerdam]	31%
Elders in Nederland	43%
Buitenland	3%
Overnachtingsprijs p.p (incl. vrienden/familie)	€ 40,17

Tevredenheid deelaspecten

De bezoekers van het KLM Open zijn bevraagd over hun tevredenheid op een aantal aspecten rondom het evenement en om een overall waarderingcijfer (1-10) te geven. Deze waardering kon geuit worden op zes aspecten: Parkeren en Bereikbaarheid, Cateringfaciliteiten, Gastvrijheid & Hospitality, de KLM Open Expo en de side-events als Beat the Pro, Golf Academy & Raak. De tevredenheid over de bereikbaarheid en Gastvrijheid & Hospitality werd het hoogst gewaardeerd. Ruim 88% was daarover (zeer) tevreden en het gemiddelde op een schaal van 1 (zeer ontevreden) tot 5 (zeer tevreden) was afgrond 4.2 Van de bezoekers was 76% (zeer) tevreden over de parkeergelegenheid. 77% was (zeer) tevreden over de cateringfaciliteiten. Over de side-events was 17% zeer tevreden, 40% tevreden en 43% neutraal. Opvallend is dat niemand, met uitzondering over parkeren, zeer ontevreden was over de verschillende aspecten bij het KLM Open.

De respondenten die het minst tevreden zijn benoemen vooral Parkeren waar men ontevreden (13%) of zeer ontevreden (2%) over is. Verder is een klein deel ontevreden over de Bereikbaarheid en de KLM Open Expo. Uit de opmerkingen die hierover zijn gemaakt blijkt dat dit vooral de 1^e dag voor Parkeren en Bereikbaarheid betreft.

De derde dag (Zaterdag) betrof dit vooral de KLM Open Expo. De respondenten klaagden toen vooral over de warmte. De dagtemperaturen tijdens het KLM Open lagen tussen 21,7 °C. en 27,6° C, hiermee was september 2016 de op 3 na warmste september ooit gemeten (KNMI.nl).

Zie verder “Tevredenheid en bezoekmotief” over de samenhang tussen tevredenheid over de verschillende evenementonderdelen en het bezoekersmotief.

Tevredenheid: Hoe tevreden bent u over :	Ze er te vreden	Tevreden	Neutraal	Ontevreden	Ze er ontevreden	Gemiddeld (1-5)
De parkeergelegenheid bij dit evenement?	22%	54%	10%	13%	2%	3,82
De bereikbaarheid van dit evenement?	28%	60%	7%	5%	0%	4,10
De cateringfaciliteiten bij dit evenement	26%	51%	20%	3%	0%	4,00
De KLM Expo op dit evenement?	13%	47%	35%	5%	0%	3,67
De gastvrijheid & hospitality van dit evenement?	32%	56%	9%	2%	0%	4,19
Side-events: Beat The Pro, Golf Academy, Raak	17%	40%	43%	1%	0%	3,72

Tevredenheid en bezoekmotief

Het bezoekmotief had samenhang met de tevredenheid over de Bereikbaarheid. Bezoekers met een Sociaal of Persoonlijk motief waardeerden dit hoger dan mensen met een Zakelijk motief. De tevredenheid over Parkeren heeft geen samenhang met het bezoekmotief. De bezoekers met een Zakelijk motief waren vaker zeer tevreden over de Catering en Gastvrijheid & Hospitality dan de andere bezoekers. Hier kan de uitnodiging gebruik te maken van een sponsorlounge van invloed zijn. De KLM Open Expo en side-events werden door de bezoekers met Sociaal of Persoonlijk motief weer meer gewaardeerd dan door de bezoekers met een zakelijk motief.

Waardering overall

De respondenten konden verder op een schaal van 1 tot 10 aangeven hoe zij het evenement waardeerden. Gemiddeld werd het evenement met 7.8 als goed gewaardeerd. Slechts een enkeling beoordeelt het evenement als onvoldoende. Ruim twee derde van de bezoekers gaf het evenement in zijn geheel een 8 of hoger. Er werd geen noemenswaardig verschil in de overall waardering gevonden ten aanzien van het bezoekmotief of de hoedanigheid van het bezoek (op eigen initiatief of op uitnodiging).

Loyaliteit aan het evenement

De bezoekers konden aangeven in hoeverre zij volgend jaar weer bij het evenement zullen zijn. Slechts 2% geeft aan

Overall waardering bezoekers	Totaal
Onvoldoende	1%
6	4%
7	26%
8	49%
9	18%
10	2%
Gemiddelde waardering (1-10)	7.8

Bezoekt u het KLM Open volgend jaar weer?	Aandeel
Zeker niet	2%
Waarschijnlijk niet	7%
Neutraal / weet niet	22%
Waarschijnlijk wel	45%
Zeker wel	24%

zeker niet te komen. 22% is neutraal, terwijl 69% (zeer) Waarschijnlijk wel aangeeft. Deze intentie is voor zowel de zakelijke als de niet-zakelijke bezoeker min of meer gelijk. Overigens zijn de bezoekers die “Waarschijnlijk niet” of “Zeker niet” aangeven bij de intentie om volgend jaar het evenement opnieuw te bezoeken wel positief over het evenement. Zij waarderen het KLM Open gemiddeld met 7.9.

Suggesties en opmerkingen

De bezoekers is tenslotte de vraag voorgelegd of men iets miste aan de opzet of suggesties had voor het evenement. Over het algemeen is men zeer positief over het KLM Open en de organisatie. Over het toernooi zelf worden vrijwel geen suggesties gedaan, men is daar erg tevreden over.

Door ruim een derde deel van de bezoekers worden geen suggesties voor verbeteringen gedaan. Een kwart van de bezoekers benoemt uitsluitend overwegend positieve feedback aan de organisatie met kleine tips. De overige bezoekers benoemen concrete tips en/of verbeteringsuggesties voor het evenement. De meeste suggesties over verbetering gaan over parkeren, de cateringfaciliteiten, De KLM Open Expo en routing. Over parkeren geeft men aan het duur te vinden, ondervind men hinder van stof (vooral de 1^e dag) en de parkeerondergrond. Sommige bezoekers vonden de parkeerbegeleiders nors of onvriendelijk. Een aantal bezoekers die per fiets kwamen doen suggesties voor een goede fietsenstalling bij de entree op het evenementterrein.

Ten aanzien van de cateringfaciliteiten geeft men aan meer foodtrucks en een grotere variëteit te willen. Een deel van de bezoekers geeft aan dat er meer aandacht mag uitgaan naar de niet-vips voor wat betreft de kwaliteit van de catering.

De bezoekers die iets zeggen over de prijsstelling van de gerechten en drankjes vinden het duur. Een enkeling benoemt de tokens (betaalmogelijkheid) als vervelend omdat deze niet overal werden geaccepteerd. Tevens wordt om de mogelijkheid gevraagd te kunnen betalen met creditcard en in de communicatie vooraf duidelijker te zijn dat op het

evenement alleen met pin kan worden betaald. Over de opzet van de KLM Open Expo worden vaker positieve dan negatieve opmerkingen gemaakt. Waar men eensgezind over is betreft klimaatbeheersing. Men geeft aan dat het er erg warm is. Dit betrof vooral de 2^e en 3^e dag, de bezoekers geven aan behoefte te hebben aan koeling. Tevens zou men in de KLM Open Expo graag een gevarieerder aanbod zien.

Ten aanzien van de routing vanuit The Village naar de golfbaan zelf geeft men wisselende feedback, zowel positief als negatief. Wel zou men graag betere en duidelijkere bewegwijzering zien op de golfbaan zelf. Een aantal bezoekers wilden daarnaast meer informatie over activiteiten in de regio. Ten aanzien van de locatie, de golfbaan en de omgeving is men over het algemeen zeer tevreden. Wel ziet men graag meer tribunes op de golfbaan, wil men meer zitplaatsen en grote schermen op het KLM Open Expoplein om het toernooi vanaf daar beter te kunnen volgen. Tevens wordt gevraagd om meer toiletten en watertappunten, vooral op de golfbaan zelf. Sommige bezoekers geven aan behoefte te hebben aan kluisjes om waardevolle spullen niet steeds bij zich te hoeven houden.

De bezoekers geven verder vooral aan heel erg genoten te hebben van het prachtige weer, het spannende toernooi en Beat the Pro. Overall worden ook complimenten gemaakt aan de organisatie en gastvrijheid van de medewerkers en vrijwilligers. Termen als 'Top evenement', 'leuk', 'goede sfeer', "goed geregeld", "gezellig en lekker dagje uit zo" worden frequent genoemd.

TOERISME- & IMAGO-ASPECTEN KLM OPEN 2016 GEMEENTE LINGEWAAL EN OMGEVING

4. Toerisme aspecten

Waardering voor de regio

De bezoekers is in enkelen stellingen bevraagd over de waardering van de regio Rivierengebied naar aanleiding van het KLM Open. Hierbij is hen aangegeven om voor deze regio een straal van 10 kilometer rondom het golfterrein in acht te nemen, inclusief de gemeente Lingewaal, Gorinchem en Leerdam als referentiegebied.

De helft van de bezoekers is het (zeer) mee eens dat de regio aantrekkelijk is om in te verblijven. Hierover is 39% neutraal en 10% is het hier (zeer) mee oneens.

De bezoekers aan het KLM Open geven aan positiever te zijn geworden over de regio rivierengebied. Ongeveer 36% van de bezoekers is het hier (zeer) mee eens. Bijna de helft van de bezoekers is hierover neutraal, terwijl 17% het hier (zeer) mee oneens is. Dit geldt zowel voor de bezoekers als de vrijwilligers die meewerkten aan het evenement.

Stelling:

Hoe groot schat u de kans dat u door het KLM Open deze regio Rivierengebied de komende 12 maanden (vaker) gaat bezoeken als vrijetijdsbestemming?

Als laatste is de bezoekers gevraagd om in te schatten hoe groot de kans is dat men als gevolg van het KLM Open de regio Rivierengebied in de komende 12 maanden (vaker) gaat bezoeken als vrijetijdsbestemming.

De kans daarop werd gemiddeld als 36% ingeschat. Dit was voor alle bezoekers met zowel de bezoekmotieven (sociaal, persoonlijk of zakelijk) als de hoedanigheid (bezoek op eigen initiatief of uitnodiging) min of meer gelijk. Dit geldt ook voor de vrijwilligers

Stellingen attitude omgeving Rivierengebied (Gemeente Lingewaal, Gorinchem, Leerdam)	Zeet mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Zeet mee oneens	Gemiddeld (1-5)
Ik vind deze regio Rivierengebied een aantrekkelijke regio om te verblijven.	9%	42%	39%	8%	2%	3,48
Door het KLM Open ben ik positiever geworden over deze regio als vrijetijdsbestemming.	5%	31%	47%	14%	3%	3,21

**ECONOMISCHE IMPACT KLM OPEN 2016
GEMEENTE LINGEWAAAL**

5. Economische impact

Met de economische impact van het KLM Open wordt bedoeld de additionele, dat wil zeggen extra, bestedingen die door dit evenement worden veroorzaakt in een afgebakend gebied. In het geval van het KLM Open wordt met dit gebied de gemeente Lingewaal bedoeld.

Bij een internationaal evenement als het KLM Open zijn verschillende 'economische effecten' te onderscheiden: gekochte toegangkaartjes door bezoekers, overnachtingen door buitenlandse deelnemers/bezoekers, uitgaven en inkomsten van de organisatie, enzovoorts. In zekere zin zijn dit allemaal 'economische effecten': ze zijn een gevolg van het sportevenement voor de economie. De centrale vraag is: welke effecten zijn echt additioneel en zijn niet het gevolg van een verschuiving van de 'binnenlandse', of in dit geval 'binnengemeentelijke' vraag?

Wat zijn additionele bestedingen?

We beschouwen in principe alleen de bestedingen additioneel die aan twee voorwaarden voldoen:

- Er is een oorzakelijk verband met de organisatie van het evenement. In de praktijk betekent dit dat alleen de bestedingen worden meegenomen van bezoekers,

deelnemers, organisatie en pers die speciaal voor het evenement naar Lingewaal zijn gekomen. In dit onderzoek worden uitgaven van de inwoners van Lingewaal als niet-additioneel gezien, omdat het aannemelijk is dat zij het geld dat zij aan of door het evenement besteedden anders ook in Lingewaal zouden hebben uitgegeven. We gaan er derhalve vanuit dat indien het evenement op een andere locatie (wereldwijd) zou zijn gehouden, er geen mensen uit Lingewaal zijn die speciaal daarvoor naar deze andere locatie zouden zijn gereisd.

- De uitgaven gerelateerd aan het sportevenement moeten niet worden 'teniet gedaan' door vermindering van de vraag in andere delen van de economie, met andere woorden als er sprake is van verschuiving van vraag. Een voorbeeld van verschuiving zijn subsidies van de lokale overheid: als het sportevenement niet had plaatsgevonden, waren deze uitgaven naar alle waarschijnlijkheid ook in de lokale economie terechtgekomen. In feite is dit dus een verschuiving van bestedingen. Deze uitgaven worden daarom niet meegeteld als additioneel. Bovenstaand voorbeeld gaat echter niet op voor het KLM Open doordat er geen subsidies zijn verstrekt door lokale of nationale overheden.

Bezoekers, overnachtingen en bestedingen

De economische impact van bezoekers wordt (in grote lijnen) bepaald door de vermenigvuldiging van het aantal additionele bezoekers met de gemiddelde uitgaven per persoon van deze bezoekers. Op vergelijkbare wijze wordt het aantal overnachtingen bepaald, aan de hand van gemiddelde verblijfsduur. Voor zowel het vaststellen van het aantal overnachtingen als voor het berekenen van de totale economische impact is het aantal bezoekers dus essentieel. Voor het KLM Open gaan we uit van 45.000 bezoeken die door middel van kaartverkoop en sponsoruitgave zijn vastgesteld. Gemiddeld deed elke bezoeker ongeveer 1,2 bezoeken waardoor er ongeveer 38.000 unieke bezoekers aan het evenement waren.

Additionele bezoeken en bezoekers

Personen van buiten de gemeente Lingewaal die bij het KLM Open aanwezig waren worden als additioneel gezien indien zij zonder het evenement niet in Lingewaal waren geweest. Hiervoor wordt in de vragenlijst de stelling voorgelegd: 'Als het KLM Open niet in Lingewaal was geweest, dan was ik ook in Lingewaal geweest'. Respondenten van buiten de gemeente Lingewaal die hierop instemmend reageren rekenen we tot niet additionele bezoekers; de uitgaven die zij doen zouden zonder het evenement naar alle waarschijnlijkheid ook in de gemeente

Lingewaal neerslaan. Alle andere bezoekers van buiten de provincie zijn speciaal voor het evenement naar Lingewaal gekomen en zij zijn, net als hun uitgaven, additioneel.

Bezoekers uit de gemeente Lingewaal beschouwen we bij dit evenement zoals gezegd niet als additioneel.

Van de bezoekers was 3% afkomstig uit de gemeente Lingewaal. Van de overige bezoekers zegt 82% dat zij, als het KLM Open niet in Lingewaal was georganiseerd, op dat moment niet in Lingewaal waren geweest. In totaal was daarom bijna 80% van het gehele publiek additioneel. Dit komt neer op zo'n 30.100 bezoekers. Gemiddeld bleven de additionele bezoekers 1,2 dagen op het evenement. In totaal komt het aantal additionele dagbezoeken daarmee op 36.200.

Bezoekers en bezoeken, totaal en additioneel	Totaal
Aantal bezoeken	45.000
Aantal bezoeken per bezoeker	1,18
Aantal dagbezoekers	38.000
Aandeel additionele bezoekers	79%
Aantal additionele bezoekers	30.100
Gem. aantal dagen per additionele bezoeker	1,20
Totaal aantal additionele bezoeken	36.200

Dagbestedingen additionele bezoekers

De tabel hiernaast laat de gemiddelde dagbestedingen binnen de gemeente Lingewaal zien van additionele bezoekers. Uitgaven aan toegang, parkeren en eten en drinken op het evenement belanden bij de organisatie (zie organisatiebestedingen). Overige uitgaven in de gemeente Lingewaal kunnen zijn eten en drinken of vervoer (tanken). Per dag werd hier per persoon bijna 9 euro aan uitgegeven. Bestedingen aan overnachtingen zijn hierbij niet inbegrepen en komen hieronder terug. De economische impact van dagbestedingen van bezoekers komt uit op bijna € 314.300.

Overnachtingen additionele bezoekers

Van de additionele bezoekers overnachtte 2% minimaal één nacht in gemeente Lingewaal. De gemiddelde overnachtingduur van deze personen was 3,6 nachten. In totaal zijn er daarmee naar schatting 2500 additionele overnachtingen. Het gemiddelde overnachtingsbedrag was zo'n 40 euro persoon per nacht. Het gaat ook hier om alle typen accommodaties, dus zowel het verblijf bij vrienden of familie, als het 5-sterren hotel. In totaal bedragen de additionele uitgaven aan logies bijna € 103.100 voor de gemeente Lingewaal.

De cijfers in de tabel wijken om verschillende redenen af van de tabel over gemiddelde bestedingen in hoofdstuk 3. Dit komt onder meer omdat daar alle bezoekers zijn meegenomen en hier alleen gekeken is naar de uitgaven van additionele bezoekers.

Economische impact tijdens evenement	Totaal
Additionele bezoeken (dagen)	36.200
Gem. uitgaven additionele bezoekers per dag (Buiten het evenement – in Gem. Lingewaal)	€ 8,68
Totale dagbestedingen additionele bezoekers	€ 314.300

Economische impact door langer verblijf	Totaal
Additionele bezoekers	36.200
Aandeel overnachters onder add. bezoekers (in gemeente Lingewaal)	2%
Aantal overnachters onder add. bezoekers	700
Gemiddelde overnachtingsduur add. bez.	3,60
Aantal additionele overnachtingen	2.500
Gem. uitgaven per additionele overnachting	€ 41,22
Totale overnachtingsbestedingen additionele bezoekers (€)	€ 103.100

Economische impact door langer verblijf

Door de overnachtingen voor of na het bezoek aan het KLM Open zijn bezoekers langer in de gemeente Lingewaal gebleven. Gemiddeld deden zij dit 2,5 dagen. Met de aanname dat zij tijdens deze dagen gemiddeld dezelfde bestedingen per persoon deden als tijdens het evenement (ruim 33 euro) zijn de additionele bestedingen door een langer verblijf bijna **€ 60.000**.

De totale economische impact vanuit bezoekers is daarmee **€ 476.300**. Het grootste gedeelte wordt veroorzaakt door de additionele bezoeker die gemiddeld ongeveer 9 euro uitgeeft buiten het evenement in de gemeente Lingewaal.

Omdat respondenten niet altijd een beeld hebben bij de gemeentegrenzen moeten deze bedragen met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. In de vragenlijst is geprobeerd uitgaven in de verschillende afgebakende gebieden zoveel mogelijk van elkaar te scheiden. Echter, uitgaven kunnen in de gedachte van de respondent binnen de gemeentegrenzen zijn gedaan (of dat van plan waren te doen), terwijl het feitelijk uitgaven zijn geworden net buiten de gemeentegrens, bijvoorbeeld in het Rivierengebied Gorinchem en Leerdam. Het is belangrijk dat de lezer zich hiervan bewust is.

Economische impact	Totaal
Additionele overnachters	700
Gemiddeld aantal dagen extra	2,49
Gemiddelde dagbestedingen	€ 33,77
Totale econ. impact door langer verblijf	€ 58.900

Economische impact	Totaal
Dagbestedingen	€ 314.300
Overnachtingen	€ 103.100
Langer verblijf overnachter	€ 58.900
Totale economische impact van additionele bezoekers	€ 476.300

Economische impact vanuit de organisatie

Voor de economische impactberekening van het KLM Open is het ook van belang in kaart te brengen welke uitgaven de organisatie deed in de gemeente Lingewaal en welke inkomsten het uit diezelfde gemeente genereerde. Het saldo daarvan is de netto economische impact vanuit de organisatie. In de bovenste van tabel hiernaast zijn de uitgaven van TIG Sports in de gemeente Lingewaal te zien. Dit bedraagt bijna één ton en komt voornamelijk door de reservering van hotelaccommodaties en infrastructurale uitgaven. In deze berekening zijn inkomsten en uitgaven van de NGF en The Dutch rondom het KLM Open buiten beschouwing gelaten.

De tweede tabel hiernaast laat de inkomsten van de organisatie zien. Bijna 35.000 euro was afkomstig van binnen de gemeente Lingewaal. Dit gaat met name om sponsoring en toeleveranciers van bedrijven uit de gemeente. Daarmee is er een **positief netto economische impact** vanuit de organisatie gerealiseerd van **€ 65.000**. Met andere woorden; dankzij het KLM Open zijn voor dit bedrag additionele bestedingen binnen de gemeentegrenzen gedaan.

Uitgavenpost	Lingewaal
Infrastructuur en Logistiek	€ 26.200
Hotelaccommodatie	€ 34.500
Side Events	€ 12.000
Catering/faciliteiten	€ 14.000
Overig	€ 13.000
Totaal	€ 99.700

Inkomstenpost	Lingewaal
Sponsoring & Toeleveranciers	€ 25.000
KLM Open - Expo	€ 5.000
Catering en hospitality	€ 3.500
Ticketing en parkeren	€ 1.000
Totaal	€ 34.500

Economische impact organisatie	Lingewaal
Bestedingen in Lingewaal	€ 99.700
Inkomsten uit Lingewaal	€ 34.500
Netto economische impact vanuit de organisatie	€ 65.200

Samenvatting – conclusie economische impact

De tabel hiernaast geeft de hiervoor gepresenteerde resultaten kort en bondig weer. De totale economische impact van het KLM Open voor de gemeente Lingewaal bedraagt afgerond ruim **€ 540.000**.

De belangrijkste positieve bijdrage aan de economische impact komt van de bezoekers. Zij zijn goed voor een totaal van **€ 476.300** aan additionele bestedingen (inclusief overnachtingen) in Lingewaal. Dat is 88% van de totale economische impuls door dit evenement voor Lingewaal.

De organisatie van het evenement zelf zorgt, doordat het meer uitgaven in Lingewaal doet dan het aan inkomsten daaruit werft voor een positieve bijdrage van ruim **€ 65.200** aan economische impact.

Mediapersonen (journalisten, media-werkers) en deelnemers zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Voor de mediapersonen wordt aangenomen dat het veelal gaat om nationale media dat veelal op het evenemententerrein uitgaven doen (en dus in organisatiebestedingen wordt meegenomen). Mochten de (internationale) mediapersonen blijven overnachten dan is de kans groot dat dit buiten de gemeente Lingewaal gebeurt. Hetzelfde geldt voor de deelnemers aan het KLM Open. De uitgaven aan eten en drinken en vervoer buiten het evenement maar in Lingewaal is daarmee verwaarloosbaar en opgenomen als PM post.

Samenvatting Economische impact	Gemeente Lingewaal
Bezoekers – 38.000 unieke bezoekers	
• Dagbestedingen	€ 314.300
• Overnachtingen	€ 103.100
• Langer verblijf overnachter	€ 58.900
Organisatie bestedingen	€ 65.200
Media – en deelnemers bestedingen	PM
Economische impact	€ 541.500

Bronnen

Geraadpleegde literatuur:

Wergroep Evaluatie Sportevenementen (2010).
Richtlijnenhandboek Bezoekersaantallen.
www.evenementenevaluatie.nl

Wergroep Evaluatie Sportevenementen (2010).
Richtlijnenhandboek Bezoekersprofiel.
www.evenementenevaluatie.nl

Wergroep Evaluatie Sportevenementen (2010).
Richtlijnenhandboek Economische impact.
www.evenementenevaluatie.nl

Geraadpleegde websites:

www.golf.nl

www.tigsports.nl

www.thedutch.nl

www.lingewaal.nl

www.beleeflingewaal.nl

www.evenementenevaluatie.nl

www.gelderland.nl

www.rivierenland.nl

www.knmi.nl

Fotografie:

HAN Sport en Bewegen

BIJLAGEN

Bijlage 1: Vragenlijst bezoekersenquête

1. In welke taal kan deze enquête worden afgenomen (EN/NL)
 2. Uit welk land komt u?
 3. Wat zijn de vier cijfers van uw postcode?
 4. Wat is uw geboortejaar?
 5. Wat is uw hoogst voltooide opleiding?
 6. In welke hoedanigheid bezoekt u het evenement?
 7. Hoeveel dagen bezoekt u het KLM Open?
 8. Wat was uw belangrijkste reden om aanwezig te zijn bij het KLM Open?
 9. Uit hoeveel personen (inclusief uzelf) bestaat uw gezelschap?
 10. Als het evenement niet in gemeente Lingewaal was, was ik vandaag toch in gemeente Lingewaal geweest?
 11. Overnacht(te) u de afgelopen of komende nacht(en) ergens anders dan op uw vaste woonadres?
 12. Waar overnacht(te) u?
 13. Hoeveel nachten overnacht(te) u?
 14. In welk type accommodatie overnacht(te) u?
 15. Wat is de prijs van 1 overnachting?
 16. Op hoeveel personen heeft deze overnachtingprijs betrekking?
 17. Wat is vandaag op u van toepassing? (Doet u uitgaven voor uzelf, ook voor anderen of doen anderen uitgaven voor u)?
 18. Op hoeveel personen hebben uw uitgaven vandaag betrekking (inclusief u zelf)?
 19. **Welke uitgaven heeft u gedaan of gaat u doen (hoeveel besteedde u aan:)?**
 20. Toegang tot het evenement?
 21. Eten en drinken op het evenement?
 22. Overige uitgaven op het evenement?
 23. Eten en drinken elders in de gemeente Lingewaal?
 24. Overige uitgaven in de gemeente Lingewaal?
 25. Uitgaven in de rest van het rivierengebied (Gorinchem/Leerdam)?
 26. Overige uitgaven in de rest van Nederland?
 27. Met welk vervoersmiddel heeft u de langste afstand van uw vaste woonadres of verblijfplaats naar het KLM Open afgelegd?
- Kunt u aangeven in welke mate u tevreden bent over de volgende aspecten van het KLM Open:**
28. Parkeergelegenheden?
 29. Bereikbaarheid?
 30. Cateringfaciliteiten?
 31. KLM Open Expo?
 32. Gastvrijheid/Hospitality?
 33. SIDE EVENTS, zoals Golf Academy, RAAK Fun Park, Beat the Pro?
- 34. Stellingen regio**
35. Ik vind deze regio Rivierengebied een aantrekkelijke regio om in te verblijven [uitleg : regio omvat Gorinchem, Leerdam, Lingewaal; straal ca 10 km van golfterrein].
 36. Door het KLM Open ben ik positiever geworden over deze regio Rivierengebied als vrijetijdsbestemming.
 37. Hoe groot schat u de kans dat u door het KLM Open deze regio Rivierengebied de komende 12 maanden (vaker) gaat bezoeken?
 38. Bezoekt u het KLM Open volgend jaar weer?
 39. Als u dit evenement als totaal beoordeelt, welk rapportcijfer zou u dat dan geven? Waarbij 1 staat voor zeer slecht en 10 voor uitmuntend.
 40. Heeft u nog opmerkingen of aanbevelingen voor dit evenement?
 41. Geslacht (zonder te vragen)

Bijlage 2: Kerncijfers bezoekers per dag

Bezoekerskenmerk	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
Aantal bezoekers	8.000	11.000	12.000	14.000
Leeftijd	47 jaar	47 jaar	44 jaar	46 jaar
Man	72%	72%	63%	62%
HBO/WO Opgeleid	58%	66%	55%	72%
Zakelijk motief	27%	22%	26%	18%
Overnachters	19%	15%	15%	12%
Uit buitenland	15%	16%	20%	15%

Waardering evenement	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
Rapportcijfer KLM Open	7,84	7,93	7,76	8,04
Volgend jaar weer? Waarschijnlijk!	42%	39%	45%	42%
Volgend jaar weer? Zeker wel!	27%	31%	18%	35%

Bezoekers en bezoeken: Totaal en additioneel	Totaal
Aantal bezoeken	45.000
Aantal bezoeken per bezoeker	1,18
Aantal dagbezoekers	38.000
Aandeel additionele bezoekers	79%
Aantal additionele bezoekers	30.100
Gem. aantal dagen per additionele bezoeker	1,2
Totaal aantal additionele bezoeken	36.200
Aantal additionele overnachters	700
Gem. Overnachtingsduur (nachten)	3,6
Aantal additionele overnachtingen	2.500

Waardering regio	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
Ik vind het positief om in deze regio hier te verblijven!	55%	53%	53%	47%
Ik ben positiever geworden over de regio door het KLM Open!	49%	34%	36%	33%
Kans dat u binnen 12 mnd. terugkomt voor vrijetijdsdoeleinden?	41%	37%	31%	32%

Bijlage 3: Totstandkoming

Opdrachtgever:

Deze rapportage is opgesteld in opdracht van de gemeente Lingewaal en in nauw overleg met organisator TIG Sports opgesteld door HAN Sporteconomie, een onderdeel van de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Onze dank gaat uit naar hen die aan het onderzoek hebben bijgedragen en/of mede door hen is mogelijk gemaakt:

Met medewerking van:

- Eva Brouwer (TIG Sports)
- Maarten Schuurman (TIG Sports)
- Joop van Lith (Gemeente Lingewaal)
- Kees Verweij (Gemeente Lingewaal)
- Lisette Stindt (HAN student – junior onderzoeker Communicatie)
- Bart te Focht (HAN Student – junior onderzoeker Ondernemersveld)
- Tom den Dekker (HAN Student – junior onderzoeker City Marketing)

Supervisie & organisatie dataverzameling:

- Ellen Schravendeel
- Martijn Kamper
- Jelle Schoemaker
- Willem de Boer
- Kyran Ramautar
- Luuk Jansen
- Martijn Valks

Enquêteurs:

- Zie bijlage 3 – Enquêteurs HAN Sporteconomie

Auteurs:

- Jelle Schoemaker MSc (HAN Sporteconomie)
- Martijn Kamper MSc (HAN Sporteconomie)

Peer-review:

- Willem de Boer (HAN Sporteconomie)

Bijlage 4: Enquêteurs HAN Sporteconomie

Enquêteurs – studenten HAN Sporteconomie

- Daniek Meul
- Wesley van den Hurk
- Lucas Iatrou
- Tom Nierkens
- Bas Verberne
- Marc Vosselman
- Robin Hu
- Roy Roos
- Britt van der Vegt
- Sanne van Velsen
- Jesse van Wijlick
- Bryan van den Brand
- Laurens Jansen
- Roy van Eck
- Rik Lucassen
- Boyk Martens
- Youri Geurds
- Roeland Verwijs
- Tjeerd Schootstra
- Daan van Eck
- Lisan van Welbergen
- Tara Alanko
- Robin Munnix
- Max Scholten
- Suze Meek
- Thieu Bongers
- Stijn Tap
- Pim Versteegt
- Ima Op den Buijsch
- Mirjam Flier
- Merel Toornenburg
- Ward Janssen
- Nils Kraaijvanger
- Bas Loonen
- Arjen Koetsier
- Jelle Derksen
- Bob van der Velden
- Stijn Groot
- Coen Uijterwaal
- Dennis Amati
- Ruben Vos
- Bart Westerlaken
- Mark van Onna
- Danny Vissers
- Kevin Hendriks
- Gertjan van Burken
- Niels Blecking
- Max Linders
- Mathijs Maters
- Sven Kersten
- Jesse de Waal
- Josine Kappelle
- Rinke Pennings
- Ruben Jacobs
- Rinaldo Latuny
- Jasper Voncken
- Martijn Lomme
- Jesse van de Wetering
- Joey Wijnhoven
- Tijs Cardinaal
- Fianne Eijkman
- Dennis Schoenaker
- Bram Langelaar
- Bas Rosenberg
- Kai Boerstal
- Ruben den Hertog
- Jordy Bisschoff
- Geart Jorritsma
- Thomas Ritt
- Sebastiaan Kruijtzter
- Onno van Naamen
- Thijs Schreuder
- Bram Langelaar
- Jordy Bisschoff
- Geart Jorritsma
- Thomas Ritt
- Sebastiaan Kruijtzter
- Thijs Schreuder
- Christian Theunissen
- Bart Verbeek
- Antall Kruitbosch
- Diede ten Brinke
- Joran Kanis

INFOGRAPHICS KLM OPEN 2016 PER TOERNOOIDAG

TIG SPORTS

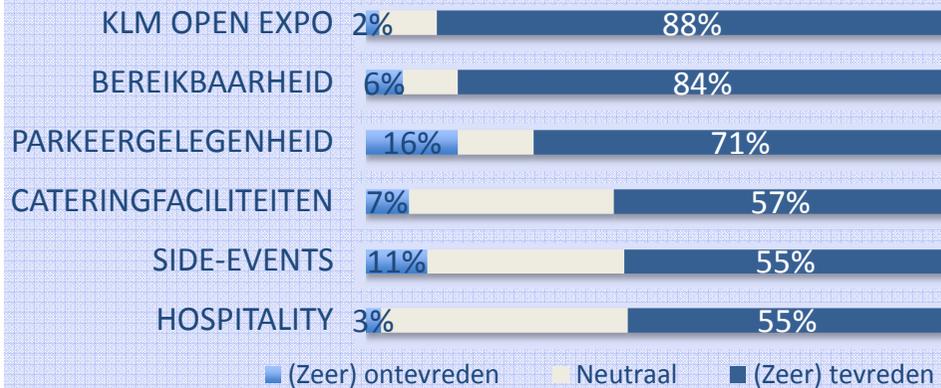

Gemeente Lingewaal

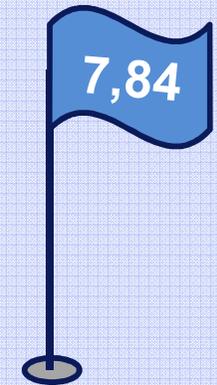
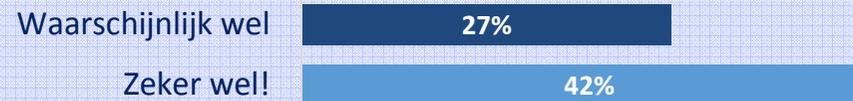

Publieksonderzoek : Dag 1

TEVREDENHEID

Bezoekt u het KLM Open volgend jaar weer?

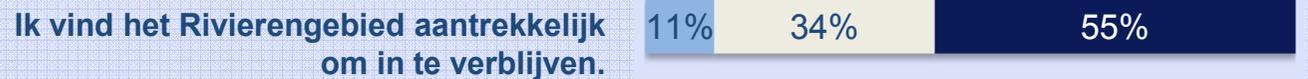
Overall waardering : KLM Open

Bezoekerskenmerken

Steekproef	Dag 1
Leeftijd	47 jaar
Man	72%
Uit buitenland	15%
HBO / WO opgeleid	58%
Overnachters	19%
Zakelijk motief	27%

Hoe groot schat u de kans dat u door het KLM Open de regio Rivierengebied de komende 12 maanden (vaker) gaat bezoeken voor vrijetijdsdoeleinden?

41%

■ (Helemaal) mee eens ■ Neutraal ■ (Helemaal) mee eens

TIG SPORTS

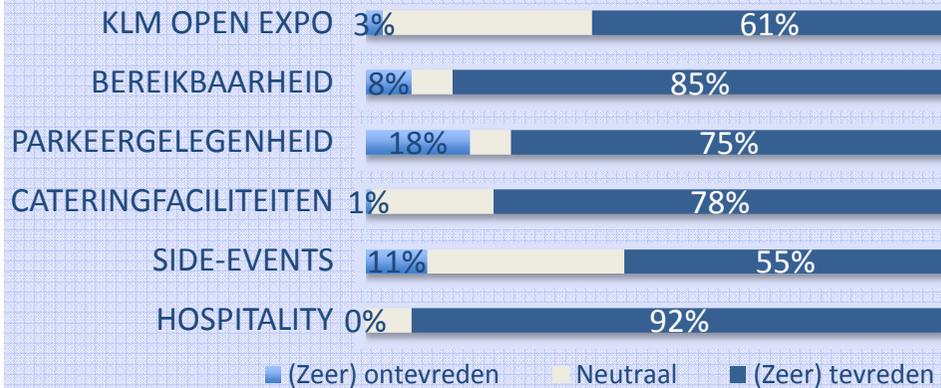

Gemeente Lingewaal

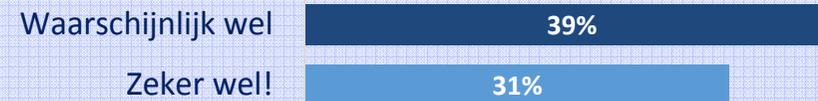

Publieksonderzoek : Dag 2

TEVREDENHEID

Bezoekt u het KLM Open volgend jaar weer?

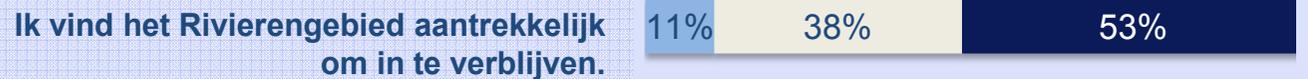
Overall waardering : KLM Open

Bezoekerskenmerken

Steekproef	Dag 2
Leeftijd	47 jaar
Man	73%
Uit buitenland	16%
HBO / WO opgeleid	66%
Overnachters	15%
Zakelijk motief	22%

Hoe groot schat u de kans dat u door het KLM Open de regio Rivierengebied de komende 12 maanden (vaker) gaat bezoeken voor vrijetijdsdoeleinden?

37%

■ (Helemaal) mee eens ■ Neutraal ■ (Helemaal) mee eens

TIG SPORTS

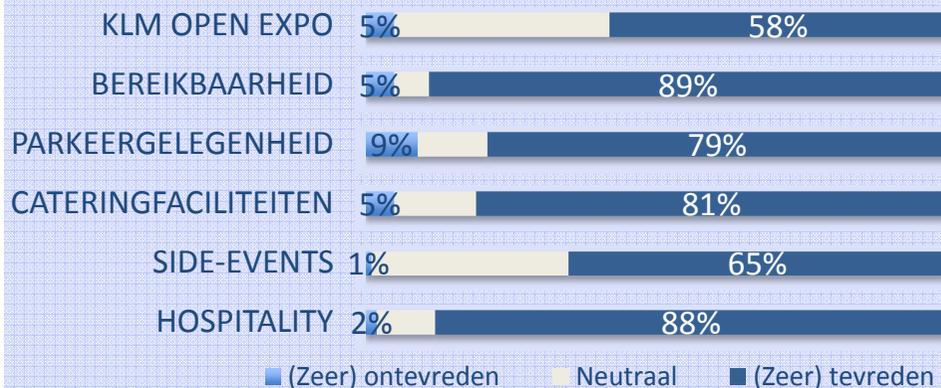

Gemeente Lingewaal

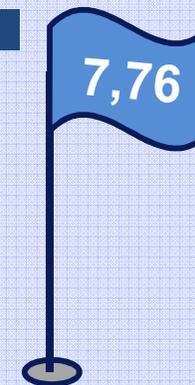
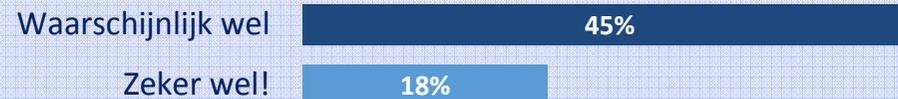

Publieksonderzoek : Dag 3

TEVREDENHEID

Bezoekt u het KLM Open volgend jaar weer?

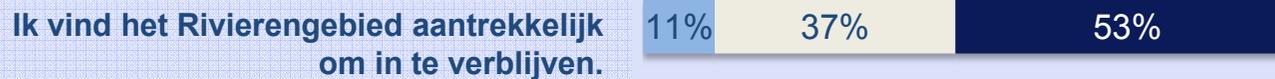
Overall waardering : KLM Open

Bezoekerskenmerken

Steekproef	Dag 3
Leeftijd	44 jaar
Man	63%
Uit buitenland	20%
HBO / WO opgeleid	55%
Overnachters	15%
Zakelijk motief	26%

Hoe groot schat u de kans dat u door het KLM Open de regio Rivierengebied de komende 12 maanden (vaker) gaat bezoeken voor vrijetijdsdoeleinden?

31%

■ (Helemaal) mee oneens ■ Neutraal ■ (Helemaal) mee eens

TIG SPORTS

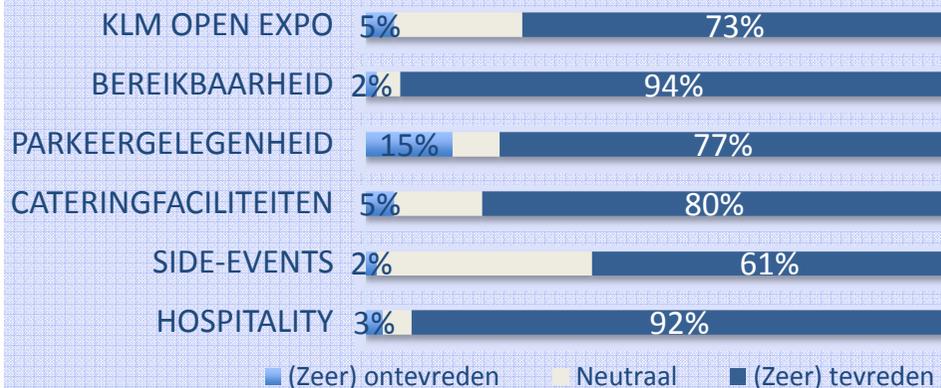

Gemeente Lingewaal

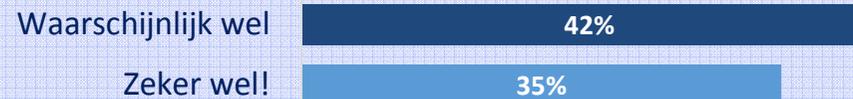

Publieksonderzoek : Dag 4

TEVREDENHEID

Bezoekt u het KLM Open volgend jaar weer?

Overall Cijfer

Overall waardering : KLM Open

Bezoekerskenmerken

Steekproef	Dag 3
Leeftijd	46 jaar
Man	52%
Uit buitenland	15%
HBO / WO opgeleid	72%
Overnachters	12%
Zakelijk motief	18%

Hoe groot schat u de kans dat u door het KLM Open de regio Rivierengebied de komende 12 maanden (vaker) gaat bezoeken voor vrijetijdsdoeleinden?

32%

▶ HAN

Economische impact & spin-off KLM Open 2016

Economische impact & bezoekersprofiel